

Duitsland als vluchtheuvel

Hoe cabaretier Patrick Nederkoorn 'verkenner' werd voor klimaatmigratie

Achtergrond - 19 juni 2023 - Auteur: Ingrid Bosman

Wat als de Nederlanders op de vlucht voor het water massaal aankloppen in Duitsland? Cabaretier Patrick Nederkoorn zoekt het antwoord op die vraag met een mix van theater en wetenschap. Op 24 juni leidt hij in Münster samen met professor Simon Richter een symposium over Duits-Nederlandse samenwerking bij klimaatmigratie. "Een nieuwe Vrede van Münster, maar dan vóórdát de ellende begint."

Hij wist niet wat hij hoorde. Dat veel Nederlanders met de rug naar Duitsland staan wist Patrick Nederkoorn al. Tot voor kort hoorde hij daar zelf ook bij. Maar bij een eerdere editie van het symposium, net over de grens bij Winterswijk in Vreden, bekende een voorman van Rijkswaterstaat - belast met het Kennisprogramma Zeespiegelstijging - dat hij nog nooit zijn licht in Duitsland had opgestoken. "Dat is toch verbijsterend? Het land dat notabene een veel langere kustlijn heeft dan wij."

Terwijl er alle reden is om het buurland te betrekken in het gesprek over de gevolgen van de klimaatcrisis, weet Nederkoorn sinds hij zich als theatermaker in het onderwerp verdiept. Met een klimaatonderzoeker als partner beseft hij sowieso hoe urgent het probleem is, maar de Duitse connectie drong zich dertien jaar geleden op door [een artikel in de Süddeutsche Zeitung](#), waarin de onherroepelijke ondergang van Nederland werd beschreven. Het beeld van een 'oranje' vluchtelingenstroom richting Duitsland opende een wereld aan ideeën bij Patrick Nederkoorn. Ze bleven sluimeren, al kwam het filmscenario waaraan hij aanvankelijk begon niet van de grond.

Totdat een vriend met banden in Duitsland hem adviseerde de stap over de grens te wagen, in het voetspoor van artiesten als Rudi Carrell, Herman van Veen en Hans Liberg. Zo kwamen die half-serieuze aansporing en het idee van de klimaatvlucht samen in de voorstelling [Die Orangene Gefahr: Die Holländer kommen](#). Sinds de première in 2022 in theater Haus der Springmaus in Bonn is Nederkoorn inmiddels een slordige vijftien voorstellingen, diverse tv-optredens, enkele cabaretprijzen en nominaties (voor onder meer de [Prix Pantheon](#)) verder. Bovendien wacht in het nieuwe seizoen een tournee met zeker veertig

speelbeurten.

Enorme chemie

Want zoveel was zelfs na de eerste try-out op een bescheiden festival al wel duidelijk: “Er is een enorme chemie tussen mij en de Duitsers.” Ondanks, of misschien wel dankzij zijn toen nog haperende beheersing van het Duits, die hij daarna heel snel opkrikte. Duitsers vinden hem grappig en hun respons geeft hem vleugels. Wat ook hielp: hij kreeg goede recensies. “Een van de mooie dingen van Duitsland is dat ongeveer iedere stad daar nog een eigen krant heeft. Pas nog was ik in Goslar en verscheen er een paginagroot stuk in de Goslarsche Zeitung. Dan word je ook makkelijker teruggevraagd.”

De impuls is groot, vertelt de cabaretier en presentator, ook actief als radio-columnist (Met Het Oog Op Morgen) en schrijver van theaterteksten (recent bijvoorbeeld 'Zelensky Hier' voor De Theatertroep). “Ik word op allerlei manieren geprikkeld. Dat je in een andere taal grappig kunt zijn is een openbaring. Ik moet ook veel fysieker spelen, om mijn woorden kracht bij te zetten.”

Maut en gele vla

Soms kan hij reacties niet plaatsen, wat dan weer nieuwe komische situaties oplevert. “Bij de première riep iemand uit de zaal *Maut*; dat woord kende ik helemaal niet. En als je dan over tol of belasting begint blijken die termen bij hun weer een andere betekenis te hebben.” Schade en schande deden hun werk. “Hier kijkt niemand op wanneer je zegt dat alleen junks onze gele vla vreten, maar *fressen* blijkt in Duitsland een grovere lading te hebben.”

Het symposium ‘De nieuwe Vrede van Münster - klimaattoekomst in de Duits-Nederlandse grensregio’ wordt op zaterdag 24 juni van 10.00 tot 17.30 uur gehouden in de bibliotheek van het [Haus der Niederlande](#) in Münster. Daar is nog tot en met 13 juli een [tentoonstelling](#) te zien, onder de titel ‘Plan D - Nederlandse klimaatvlucht naar Duitsland?’ Meer informatie over de voorstellingen en projecten van Patrick Nederkoorn, inclusief speellijsten, [is hier te vinden](#).

Zo staat hij met een zekere argeloosheid op de podia van Leipzig tot Eschweiler, niet gehinderd door kennis van de culturele codes, al leert hij ook op dat punt snel bij. “Het Nederlandse publiek kun je gerust al bij het begin van de voorstelling uit de tent lokken.” In Duitsland werkt zo’n aanvallende strategie niet, heeft hij gemerkt. “Dan gaan meteen de armen over elkaar.” Over het algemeen is het Duitse publiek volgens hem ‘heel open en meegaand’. “Ik heb ook de indruk dat ze het ambachtelijke waarderen. Een goed gecomponeerd en

gezongen lied krijgt extra applaus. In Nederland wordt voor elk nummer even hard geklapt.”

Onbevangener geworden

Zijn Duitse ervaringen beïnvloeden ook zijn aanpak in zijn thuisland, waar de Nederlandse versie van 'Die Orangene Gefahr' afgelopen najaar in première ging onder de titel Hoogtij. Hij is onbevangener geworden, stelt Nederkoorn vast. “Of een zin wel of niet mooi is uitgesproken, de mening van collega’s en recensenten, ik laat me er steeds minder door leiden. Welk verhaal wil ik vertellen, dat is de essentie.”

Voor 'Die Orangene Gefahr' komt dat in de kortste samenvatting hierop neer: “Ik moet een slaapplek regelen, voor als het misgaat. En ik moet ze wel paaien natuurlijk, vandaar die vla en stroopwafels in mijn koffer.” En ja, ook clichés zoals sukkelende Nederlandse caravans op de linkerbaan van de snelweg. “Ik speel met grappen over hen en over onszelf. Maar ik werp ook de vraag op waarom we niet beter samenwerken. Met onze lichtheid en oppervlakkigheid en hun grondigheid en serieuze inslag kunnen we wel iets van elkaar gebruiken. Bovendien, klimaatverandering is alleen internationaal op te lossen en dan zijn Duitsland en Nederland aangewezen partners.”

‘Mogen we met alle Hollanders de grens over, inclusief de *dumme*?’

Behalve met grappen strooit Nederkoorn ook met harde feiten – met dank aan fysisch oceanograaf Sjoerd Groeskamp, tevens zijn samenwerkingspartner in de voorstelling [Overvloed](#). “Ik benoem bijvoorbeeld dat [de helft van de dijken](#) nog niet voldoet aan de veiligheidsnormen die voor 2050 zijn gesteld. Om er meteen aan toe te voegen dat de Duitse dijken nog verder achterblijven.” Toch eindigt hij met complimenten: “Volgens mij zijn Duitsers meer betrokken bij het onderwerp duurzaamheid dan wij.”

Zelf is hij nederiger geworden door deze voorstelling, maakt hij duidelijk. “Ik heb geleerd wat het zou kunnen betekenen om in een land van vertrek te wonen, in plaats van een land van aankomst. Daardoor ga je ook anders nadenken over de vraag hoe we mensen ontvangen. Hoe welkom is welkom? Mogen we met alle zeventien miljoen Hollanders de grens over, inclusief de *dumme* exemplaren? Wat zijn de afwegingen die we maken bij migratie? Doen we wel genoeg om te zorgen dat mensen niet op de vlucht hoeven? Uiteindelijk is de vraag: hoe zien we de toekomst?”

Duitsland als vluchtheuvel – het idee was voor Nederkoorn aanvankelijk zoiets als een absurdistisch horrorscenario. Een gedachtenexperiment: “Wat gebeurt er als we verplicht met elkaar zitten opgescheept?” Ondertussen zijn er klimaatexperts die [pleiten voor serieus onderzoek](#), inclusief het eventueel verplicht stellen

van Duits in het voortgezet onderwijs. De taal leren en iets meer belangstelling tonen is sowieso een goed idee, weet Patrick Nederkoorn. “Ik dacht ook lang dat ik het niet nodig had. Met Duitse vrienden sprak ik Engels. Door de taal kwam ik erachter hoeveel mogelijkheden er voor mij liggen op nog geen uur rijden. Morgen speel ik in Oberhausen, dat ligt ongeveer om de hoek.”

Nederkoorn en zijn gezin wonen na drie jaar Amsterdam sinds kort op de Veluwe. In een complex dat in de Tweede Wereldoorlog door de Duitse Luftwaffe werd gebouwd als onderdeel van Fliegerhorst Deelen. Klimaatverandering speelde mede een rol bij de keuze voor deze hoge en droge plek, bevestigt de cabaretier. “Niet uit vrees dat de dijken het niet zullen houden, maar er zal maar een run ontstaan op deze kant van het land. Als ik toch een huis koop, dan liever boven NAP.” Duitsland had ook gekund, wat hem betreft althans. Lachend: “Maar niet voor mijn vrouw.”

‘Liever nu beter samenwerken dan straks in paniek mensen losrukken’ Meer dan in de aanval (eilanden aanleggen voor de kust) of de verdediging (zoals dijken ophogen en verzwaren) gelooft Nederkoorn in het toekomstscenario ‘meebewegen’. Ook als dat betekent dat toekomstige generaties delen van het land zullen verliezen. “Met onze hoogmoed gaan we het op de lange termijn echt niet winnen van de zee. Dan kunnen we maar beter gaan nadenken over de mogelijkheden verder naar het Oosten. Liever nu beter gaan samenwerken dan straks in paniek mensen moeten losrukken van hun plek.”

Prominente experts

Precies daarover gaat het symposium op 24 juni in Münster, onder de vlag van het Haus der Niederlande aldaar. Na Vreden en Venlo is dat het derde en laatste deel

in een reeks. Nederkoorn ontwikkelde het concept samen met professor Simon Richter, hoogleraar Duitse en Nederlandse literatuur en verbonden aan de Universiteit van Pennsylvania. Diens actuele onderzoek richt zich op de culturele aspecten van klimaatverandering en duurzaamheid, en met name de manier waarop deltasteden in Nederland, Duitsland, de VS en Indonesië zich wapenen tegen zeespiegelstijging. Met een mix van animatie en storytelling verpakt Richter zijn boodschap ook in [YouTube-video's](#), onder de naam Professor Poldergeist. Geen wonder dat 'Die Orangene Gefahr' zijn belangstelling wekte. Nederkoorn: "Hij zag in Amsterdam een aankondiging van de voorstelling en zocht via Twitter contact".

Behalve een optreden van Patrick Nederkoorn en lezingen van prominente experts omvat het programma een panelgesprek met deskundigen, waarna iedereen in kleine groepen kan meedoen aan 'onderhandelingen'. "Over de mogelijkheden voor een gezamenlijke aanpak, geïnspireerd op het internationale verdrag dat 375 jaar geleden een einde maakte aan decennia van strijd. Een nieuwe Vrede van Münster, maar dan vóóordat de ellende begint."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/55686/duitsland-als-vluchtheuvel>